

dementia p me indigno pectore interpel-
la. vt ob amore tui/ mea remittat crimia/
pducens in gloria sua. ¶ Angelos debic
precibo inuitet indgens. Spūs celoz/ an-
geli beatissimi/ assiste q̄so mihi migrati
ex hoc seculo z potēter eripite me ab oibz
aduersarioz insidijs. z aiam meā in v̄m
pfortiū assumite Tu p̄cipue angele bone
custos meus ¶ Post hec inq̄rat ab infir-
mo/ cui sanctorz vel sanctaz/ magis deuo-
tus erit/ vt illi precē offerat dicendo.
O gloriosissime sancte vel sancta/ singla-
rē in te dū viuerē/ spem z p̄fidentia repo-
sui/ succurre nūc mihi in hoc extremo ne-
cessitatis articulo laborati. nūc anxioz su-
pra modū tempus nūc instat z hora. iam
in adiutorium meū intende.

Quarta pars quas

dam obseruatōes edocet. vt sciat q̄lis pre-
dictoz vsus habēdus sit.

Spatiens/ nondū eucharistiā
aut extremā v̄nctionē suscepit.
interroget an eadē sacra deuo-
te patus ē recipere ¶ Si etiā sup̄ iterroga-
tiōibz p̄missis/ verisim̄ appareat r̄sides
patiēris nō vsq̄q̄q̄ sufficiens existere. re-
mediū apponat q̄stū id cōmodi fieri po-
terit. vel p̄ ministrōz sacroꝝ p̄fessiois. eu-
charistie. aut extreme v̄nctōis. vel eidem
maifestādo piculū qd̄ incurrit/ nō plene
satisfaciēdo peritōibz/ sup̄ fide sua z salu-
te conscie. platis ¶ Donec vt decedat tan-
quā ver⁹ z fidelis xp̄ian⁹ ¶ Atredat si infir-
m⁹ ipse/ excōicatiois vinculo astrict⁹ teneat-
tur. z p̄pterea summittat se totis viribz or-
diatōi sc̄tē m̄fis ecclie vt absoluat ¶ Si
mōritur⁹ plixū t̄p̄s spacii. ad suā recolle-
ctiōz hēat. nec morte festina p̄ueniat/ legē
de forēt corā eo ab astātibz/ historie z orō-
nes deuote. in q̄bz sanus z viues āpli⁹ de-
lectabat. vel recensenda eēnt dīna p̄cepta
vt p̄fundi⁹ meditet̄ siq̄d aduersus ea ne-
gligēter oblitū deliq̄rit. vel si is corā eo ī-
structio recitet ¶ Si patiēs vsū loq̄n-
di pdiderit h̄z t̄n sanā z integrā noticiam
ad interrogatōes sibi factas vel orōes co-
rā eo recitatas/ signo aliq̄ exteriori vel so-
lo cordis p̄sensu r̄sdeat. hoc ei sufficit ad
salutē. ¶ P̄ntes infirmo/ imago crucifiri
vel alteri sc̄ti quē sanus z incolumis/ spe-
cialiter venerabat ¶ Si nō oīa p̄missa di-
ci breuitas sinat/ p̄ponēde sunt orōes. il-

la p̄fertim que saluatori nostro Jesu xp̄o
dirigit ¶ Nullatenus aut minime si fieri
possit/ moriēti amici carnales. vxoz/ libe-
ri/ vel diuitie/ ad memoriā reducant. nisi
inq̄stū id exigit patiēris/ spūalis sanitas
et dū alias cōueniēter omitti neq̄t. ¶ Nō
detur infirmo nimia spes corpalis salutē
consequēde. ingerat potius eadē/ p̄ria mo-
nitio sup̄ius explicata. Sepe nāq̄ p̄vna
talē inanē z falsam cōsolatōem/ z incertā
sanitatis corporee confidētiā/ certā icurrit
hō dānatōnē Quinimo hortādus est pa-
tiens vt p̄ cōtritōem. z p̄fessionē/ aie sani-
tate procuret. q̄ z ad salutem corporis (si
sibi fuerit expediēs) valere poterit. z inde
securioz atq̄ q̄terioz erit ¶ Quia vero fre-
q̄nter corpalis infirmitas/ ex aie languo-
re orū h̄z/ papa p̄ exp̄ssam decretalē cui-
bet medico corpis/ districte p̄cipit. ne cui
q̄s egroro/ corporeā p̄ferat medicinā pri⁹
q̄s de spūalis medici cōfessoris sc̄z req̄si-
tione/ eundē monuerit Hinc expediēs vi-
deret. vt in q̄buslibet paupez hospitali-
bus/ vel domibz dei/ statuto firmaret. ne
q̄s ibidē eger suscipi posset/ q̄ nō pri⁹ in-
gressus die/ cōfessionē faceret/ vel idoneo
sacerdoti ad hoc ip̄m deputato/ patus cō-
fiteri se cōtinuo p̄ntaret. sicut ī domo dei
parisius/ laudabiliter obseruatur.

Opusculum tripertitum finit.

Tractatum sequen-

tem de differētia peccatoꝝ venialiu⁹ z mor-
taliū/ edidit Idem xp̄ianissim⁹ doctor.
dñs Johānes de gerson / pro quarundā
psonaz laicaz simpliciū eruditōe/ in idi-
omate p̄prio sc̄z lingua gallica. S̄z p̄ alio-
rum eruditōe/ alius quidā/ ip̄m transtu-
lit a gallico in latinum.

Incipiūt Rubrice

cōsiderationū tractatus sequentis.
i. Declaratio generalis quid est pec-
catum mortale aut veniale.
ij. Quomodo in oīibus peccatis re-
pire potest peccatū tantūmodo veniale.
iij. Quando vana gloria/ est pctm̄ mor-
tale aut veniale. (niale
iij. Quā supbia est pctm̄ mortale aut ve-
v. Quā iudicare/ est pctm̄. z quale.

De cognitōe pctōrum

- vi Dñ p̄tēp̄ supior/est pctm̄. z q̄le
vii Dñ inuidia est pctm̄. z quale.
viii Dñ ira est pctm̄. z quale.
ix Dñ acedia est pctm̄. z quale.
x Dñ auaricia est pctm̄ z quale.
xi Dñ gula est pctm̄ z quale.
xii Dñ luxuria est peccatū z quale.
xiii De mentiēdo.
xiv De iurando.
xv De correctōe fraterna.
xvi Quando cōtra consciam facere/est peccatū mortale. z quando non.
xvii Quō de duobz mal/min⁹ ē eligēdū
xviii Quando ignorātia est peccatum
xix De p̄fessione/plura documenta.
xx De pctis que sūt in mercantijs.
xxi De bona credulitate fidei nostre
xxii De excommunicationibus.
xxiii Quando vitari debet sacerdos de audiēda eius missa z quando non
xxiiii Quale malū facit veniale peccatū
xxv. Exemplū generale declarās quid est peccatū mortale aut veniale.

3 Prolog⁹ in tractatū sequentem.

Qui bene p̄siderat bonitatem dei erga nos. causam habet magnifice regratiā di z laudandi deū. Cum ei de iusticie rigore/debe remus seruire ei quotidie meliori modo quo possem⁹ sine cessatiōe nihilomin⁹ nostre cōpatiēs fragilitati cōtentari voluit certum dare nobis nūmēz mandatorū. z in certo tempe Dñe si cōplem⁹/gratiā eius habeam⁹ z sufficit ei z adquirim⁹ p̄adisum. Melius tñ facientes/amplius z magnificētius remunerat Necessitas est igit̄ scire mandata obligātia z que nō. Alias enī vel trāsgrediemur ea p̄ ignorātia vel in custodiēdo ea/hēbimus magnā nimis de trāsgressione dubitatōem. z dubitabim⁹ vbi dubitandū nō erat. p̄ quod p̄derem⁹ totā conscie tranquilitatē/putando nō pctm̄/esse pctm̄. z cōtra de pctō qd nō ēēt pctm̄. Et quis ne scirem in oibz casibz dare regulā spēalem qñ vn⁹ actus pctm̄ fuerit mortalez qñ nō tñ dari p̄nt aliq̄ documēta in generali /p̄ q̄ iudicari meli⁹ p̄t de factis specialibus Propter qd̄ studui scribere vobis p̄sideratiōes aliquas breues/ad sciēdū quādo

peccat mortalit̄. z qñ nō. in pluribz casibz In oibz enī casibz ad longū eas tradere/graue ēēt aut impossibile. Immo hoc qd̄ vobis scribā/plene nō intelligetis sic credo/p̄pter suam breuitatē. nisi habeatis q̄ vobis declāret. Volo ergo vt de his que nō intelligetis/diligēter inquiratis:

Considerato prima

Declaratio generalis quid est peccatum

mortale aut veniale.

Iter alia mādata dei/aliq̄ sunt que facere debem⁹ sub pena pdendi grāz suam. incurrēdiqz p̄petuā mortē Et sunt illa/q̄ debitā deo cōseruāt subiectōz z int̄ hoies societātē. sicuti est amare deū omī tēpe z loco z nō odire eū. Sicuti est nō occidere primū suū innocentē. z non auferre ei sua violentē. Alia p̄cepta vel cōstitutōes z ordinatōes sunt/q̄ nō obligāt nos. nisi ad penā tpālē. qz trāsgredi ea nō dissipat subiectōem deo a nobis debitā/nec societātē quā tenemur h̄ē ad hoīnes Cōtra p̄ia facere p̄cepta/pctm̄ mortale ē z cōtra alias ordinatōes/pctm̄ est veniale Quēadmodū videt̄ qz rex aliq̄ p̄cipit sub pena mortis aut capitis. z aliq̄ sub pena tēpali. vtpote argēti. vel carceris. ad tēpus

Consid. II Quō in

oibz pctis/est inuenire pctm̄ veniale tñ.

Aliqñ p̄terit̄ p̄ceptū ex delibēratōe z certa scia z p̄sensu ep̄s/so. aliqñ nō sic. s3 p̄ ignorātia vel ex p̄io motu absqz pleno cōsensu. Et i hoc casu/n̄ est aliq̄ ita strictū mādatū/qñ aliqñ trāsgredi possit nō peccādo mortalit̄/p̄ eo qz p̄sensus est id qd̄ p̄ncipalit̄ facit pctm̄ Dñc apparet qz nō noiant̄ septē pctā mortalia. s. supbia/ inuidia/ira/auaricia/acedia/luxuria/gula/ iō qz ois supbia aut omīs ira z sic de alijs/ sit peccatū mortale. immo sepe est veniale/sicut statim dicam.

Consid. III Quādo

vana glā est pctm̄ veniale aut mortale

Vana glā de se nō est nisi pctm̄ veniale. qz opus aliq̄ si est vanum nō est p̄ hoc mortale. S3 vana glā/pctm̄ ē mortale/p̄ vnā duarū cāz. s. propter finē p̄p̄t quē vana querit̄ gloria. aut propter materiā aut opus. in quo

querit vana gloria. **¶** Quantū ad primā cām est sciendū q̄ queri potest gloria pro altera quatuor causarū. **¶** Primo ad vitandā infamā falsam. vt si diceretur q̄ ego sum latro. bene possum cōtrariū asserere/ et velle q̄ sciat q̄ ego sum alius q̄uis hoc fieri nō possit sine laudatōe mei. Et sic nō est pctm̄. solūmodo nō habeat intētio corrupta siue admixta. sicut facillime contingit. Immo quādoq̄ tenemur q̄rere seu velle ita laudari et est prudētia et iusticia. **¶** Scōdo laus seu glā queri potest/ p̄ aliq̄ spūali p̄fecto ad gloriā dei et ad edificatiōes p̄rimi. sicut sc̄us paulus semetipsum laudauit. Et qui bñ scit hoc/ tpe et loco cōuenientibz facere/ sine alia intētiōe mala admixta/ magnū est meritū. nō aut pctm̄. Tñ difficile est q̄ hoīes q̄ nō sunt p̄fecti in hūilitate fundari. sciant hoc bene facere/ spūaliter in publico. Facilius fit hoc in secreto inter amicos in colloq̄o/ q̄ se mutuo diligūt deuote ac pure. et bona sua facta reuelāt inuicē. q̄nq̄ p̄ habendo p̄silio aut ad dandā consolatiōem. **¶** Tertio querit talis gloria/ p̄pter auariciā vel q̄ habeat maior licētia/ vel via/ malefaciēdi et decipiēdi. et sic est pctm̄ mortale q̄ finis est pctm̄ mortale. Sicut est p̄ omnia. **¶** Quarto vana glā querit et laudatio/ p̄ fine aliq̄ qui nō est nisi veniale pctm̄. sicuti q̄n captat aliq̄ leuis placētia/ in laude alicui⁹. et hoc est pctm̄ veniale. nisi aliud malū se admisceat. Hoc dico p̄pter illum/ qui p̄ tpe illo/ ordinare deberet laudē suā et regratiari deo vel ad aliū p̄fectū ad quē tenet p̄ tūc. et ipse hoc omittit. **¶** Secūda cā p̄pter quā vana glā eēt pctm̄ mortale/ est p̄pter op⁹ vel materiā/ p̄ quā vana q̄ritur doxa. **¶** Et fit h̄ tribz modis. Quia vel opus est malū de se et pctm̄ mortale. et ibi nō est dubiū quin q̄rere glāz pessimū est pctm̄ mortale. sicuti q̄rere glām de occidēdo pbū hoīem. de igne iposito. de rapiedo feminas bonas/ exp̄obzare alteri. vel vindicādo se iniuste de altero. **¶** Aut opus de se bonū est. vt est facere elemosinas/ ieiunare/ orare. Et ibi attendere oportet quō vana q̄rit glā. Vel scz p̄ fine p̄cipali. et hoc ē pctm̄ mortale. q̄ fm̄ rectā rōnem/ op⁹ bonū nō d̄z ordinari in pel⁹ op⁹ sicut in finē principalē. quēadmodū peccatū mortale fm̄ doctores est/ si q̄s p̄dicet p̄ victu bñdo principalr. et tñ vnū et alte-

rū est fm̄ se bonū. s̄ ordinatio p̄uersa est et reuersa. Si at glā surripit in dicto v̄tuo/ so ope/ nō q̄si p̄cipalis finis aut p̄cipalis cā ad faciendū idē op⁹/ nō est pctm̄ mortale. Nihilomin⁹ cōsiliū bonū est auferendi eā et expellēdi q̄ntū p̄t. ad finem q̄ totū puri⁹ fiat et ad vitandū piculū p̄nēdi principalē intētiōez in illa laudatōne. Ampli⁹ etiā cauēri debz istd̄ in spūalibus bonis q̄s t̄palibus/ p̄ tāto q̄ p̄ciosiora sunt. **¶** Postremo opus bonū p̄t eē in differēs. hoc est dictū q̄ de se nec bonū est nec malū vt est h̄fe tunicā nouā. diuitias aut pulcritudinē. Et in his rebz h̄fe gloriā/ de se nō est mortale pctm̄. Et dico notāter de se. q̄ alia p̄nt eē picula que cauēri debēt. vt scz si mulier quedā scit/ q̄ p̄ tunicas suas/ dat alijs occasionē peccādi. aut p̄ suū pulcrū sermonē. aut p̄ nimis ondēdo suā pulcritudinē. aut p̄ bñ chorizare/ ipsa tenet dimittere. Quāq̄ ecclia p̄hibet talia opa sicut torneamēta. aut choreas. ī certo tēpe et loco. Non dico ego cauēdam oēm occasionē p̄ quā alius peccare possz q̄ fieri nō potest. sed nihil fieri debet ad hunc finē qd̄ p̄ stultā placentiā aut fatuū desiderū aut aliter/ alius peccet. Et si scitur p̄ certo/ q̄ dat eā alteri ita peccādi/ cauēri debet fm̄ posse. Mulier enī nō tenet neq̄ d̄z/ deformare et defigurare se aut vestire de sacco/ aut nunq̄ ire pl⁹ ad ecciam. quāq̄ sciat q̄ aliq̄ stulti/ stulte eā cōcupiscit. tñ sicut dictū ē/ displicere ei d̄z. Per hec q̄ dicta sunt p̄t sciri q̄n ipocrit⁹ aut iactātia/ sunt pctā mortalia aut nō. **¶** Quā rū est de inobediētia aut de iudicādo aliū speciales faciā cōsideratiōes. Et de cōtemptu et dedignatiōe et supbia que habetur erga deum. sicut lucifer et pharisei.

Consi. III Quando

supbia est mortale pctm̄ aut veniale

¶ Supbia erga deū/ h̄ri p̄t p̄ hoc/ q̄ putat h̄ri grā quā q̄s nō h̄z. aut p̄ h̄ q̄ q̄s putat eā/ aut vult h̄re de se ip̄o. s̄ p̄ suā sapiāz. aut fortitudinē. aut pulcritudinē. Aut p̄ h̄ q̄ putat eā bñ meruisse erga deū. q̄i de⁹ ita tenet facere. et q̄ alit̄ faciēdo/ iuste faceret. Aut p̄ h̄ q̄ q̄s putat vult h̄re grāz a deo q̄i p̄ se solo et de h̄ ipse supbit. sic peccauit pharise⁹ q̄ reddebat grās deo de boni⁹ suis. qd̄ bñ factū ē. s̄ i hoc ipse deficiebat q̄

De cognitōe peccatorum

gaudebat q̄ alij nō habebāt illa vt publi-
canus. Et hoc signū erat q̄ putabat clare
q̄ bona sua essent de se. non aut̄ de deo so-
lūmō. Alias enī nō se plus glorificasset
q̄ si bona illa fuissent in alio. ¶ In tribus
vltimis casibus supbia semp̄ est peccatū mor-
tale/ si assit deliberatio et plenus consen-
sus. quēadmodū semp̄ intelligo q̄ndo de
peccato mortali loquor et ante et post. In
primo casu/ est p̄sumptio que p̄t esse pec-
catū veniale solū. Solū dico quādo ipsa
p̄tingit p̄ ignorantia. aut ip̄m putare nō
est certū neq̄ affirmatū. Exempli gratia.
Aliquis potest cogitare q̄ p̄fessus sit. aut
bene penituerit. q̄ scilicet ad hoc satis bo-
nas h̄z apparatus. quāq̄ forte nō sit ita.
Est itaq̄ securus/ nō se simplr̄ assicura-
re in talibus quin semp̄ habeat ratōnabi-
lis timor diuinorū iudiciorū et hūane fra-
gilitatis. Et in hoc peccauit sanctus petrus
qui tenebat q̄ moreret̄ pro xp̄o iesu et plu-
res alij p̄formiter/ qui putāt q̄ cōtra ten-
tationes/ mirabilia facerēt. ¶ Est etiā be-
ne considerandū et aduertendum/ in hoc
peccato et in alijs/ q̄ se3 aliquādo recte iu-
dicat et dicitur q̄ omnia habeant̄ a deo et si
ne ip̄so nihil valeret. et tamē totū sit in cō-
trariū. pro eo q̄ volūtas nō est iudicio rō-
nis cōformis. Et dici potest talibus/ q̄ ip̄-
si se ipsos p̄prio ore cōdemnāt. Si enī di-
cit q̄ totū habes a deo. cur gloriaris tu et
despicias aliū ac si de te ip̄so haberes. Hoc
apte videm⁹ in luxuria. q̄ homo iudicat et
bene scit/ q̄ talis res est peccatū et tamē fa-
cit. Nitendū est itaq̄ q̄ rō et volūtas/ sem-
p̄ sint cōcordes in bono. et totū p̄sperabit.

Consideratio quinta

Quando iudicare aliū est peccatū et q̄le.
Iudicare aliū/ venit de supbia. Potest at̄
hoc iudiciū fieri de opibus alteri⁹. vel de
ipsamet p̄sona. Et hoc fit duobus modis.
Uno modo p̄ certitudinē. altero p̄ p̄sum-
ptionē leuem solūmodo et suspitiōem. ¶
Iudicare aliū firmit̄ esse malū erga deū et
iuste dammandū. peccatū est mortale cō-
tra bonitatē sp̄s sancti. q̄ in vno momē-
to/ sp̄s sanctus p̄t hoīem facere bonū. sicut
paulo fecit. Marie magd. et multis alijs et
p̄t homo eadē hora penitere. Estq̄ stultū
et iniustū iudicare de hoc qd̄ nescit. qd̄ ci-
tius iudicari debz ad bonū q̄ ad malum.

Iudicari de opibus/ p̄t esse q̄n̄ opa de se

ipsis sunt talia q̄ q̄cunq̄ mō ipsa nō p̄nt
b̄n̄ fieri. nec p̄ bonā intentōz nec alio mō
Et ibi p̄t b̄n̄ p̄ certo iudicari q̄ sunt mala
et q̄ alter malefecit. Si opa sunt indiffe-
rentia. vel talia q̄ p̄nt bene et p̄nt male fie-
ri. iudicare p̄ certo q̄ mala sint. nisi aliter
appareat/ est peccatū mortale. q̄ tam cito
immo citius iudicari debz bonū q̄ malū
q̄n̄ fieri poterat bene. ¶ In hoc tamē ca-
su et in alijs/ haberi p̄nt sine mortali peccō
alique suspitiōes et iudicia leuia. quanq̄
bonū sit eas cauere. Et cauere debet bene
ne in tali casu quis malū loquat̄/ aut dis-
famet alium/ p̄ tales leues p̄sumptōes. et
specialit̄ in affirmādo eas plus iusto. aut
cōtra bonū alterius. Sicuti ad faciendū
mori hoīem/ p̄uenit certissimū habere iu-
diciū. et similit̄ in excusando siue relegādo
extra patriā hoīem. vel in auferendo sibi
bonā suā famā notabilit̄. In puo tamen
dāno nō est tale piculū. ¶ Scdm̄ ea que
hic et pri⁹ antea dicta sunt/ sciri p̄t q̄n̄ ha-
bere dedignatiōem de proximo/ est peccatū
mortale aut nō et etiā p̄ ea que dicē de in-
uidia et ira. ¶ Et sciendū q̄ iudicare suos
superiores. multo peius est/ q̄ de alijs.

Consideratio sexta

Quādo contēptus supiorū est peccatū et q̄le

Contēptus seu despectus supiorū
et p̄ hoc non obedire/ est spēale
peccatū supbie. Et est sp̄ mortale
q̄n̄ ex certa sciētia fit trāsgressio
mandatorū suoz supiorū/ principalit̄ et
solūmō p̄ eo q̄ ipsi hoc p̄ceperūt. q̄ ibi p̄-
prie est cōtemptus. Aut quādo nō repu-
tant̄. nec fit vis de preceptis eoz. ac si ip̄-
si hoc nō p̄cepissent. et p̄ hoc nō obeditur.
Quādo tamē trāsgressio fit mandatorū a
supioribus datorū/ pro aliqua fragilitate
aut pro alia causa. nō est hoc nominādū
peccatū p̄ contēptū. Et hoc valde cōside-
randū. specialit̄ inter religiosos. et gene-
ralit̄ erga omnia precepta facta p̄ hoīes.
nō p̄ deum sine medio. Sepe enī trans-
gredi ordinatiōes eozum et regulas/ non
est peccatum mortale. Et dicere aliter/ eēt
nimis durum. Sed tamē quando contē-
ptus accedit qualis dictus est/ non erit
excusatio mortalis peccati. ¶ Hoc in lo-
co scire debetis/ q̄ non tenemur obedi-
re superioribus nostris/ nisi in casibus
in quibus/ ipsi sunt nobis superiores.

et in quibus dei ordinatōe aut nostra volū-
tate/nos eis summisim⁹. Quia si ep̄s me-
us p̄ciperet ingredi religionē. ego nisi vel-
lem nō facerē. nisi publicū fecissem pctm̄
p̄ qd̄ hoc meruissem. Similit̄ dico de ab-
batibus. De dñis tp̄alib⁹. De p̄fe et m̄fe.

Consideratio septi- ma. Quā inuidia est peccatū et quale.

Inuidia de se est peccatū mortale quia cō-
traria est charitati. qz de bono dolet alie-
no et gaudet de malo. ¶ Tamē cōsideran-
dū est q̄ inuidia aliqñ surgit ex motione
naturali. quēadmodū aliq̄ ex natura sua
corrupta. sunt inuidi. sicut videm⁹ int̄ ca-
nes. Et similit̄ de alijs vicij⁹. Et talis mo-
tus inuidie nō est peccatū. qz nō est in no-
stra p̄tate. Et similiter dico de oib⁹ moti-
bus q̄s a natura habem⁹. Et hoc intelli-
gendū est qñ consensus nō iungit̄. ¶ Se-
cundo inuidia subrepat p̄ deliberatiōem
quandā. nō tamen p̄fectā nec plenam seu
cōpletā. Et hec appellat̄ prim⁹ motus. qñ
nō auferit̄ q̄ cito q̄s facere posset. quanq̄s
auferat̄ anteq̄s habeat̄ plenus cōsensus et
incipit̄ displicere. et hec nō est nisi veniale
pctm̄. Et similit̄ est in om̄i peccato gene-
raliter. ¶ Tertio dolor de bono alterius
potest cōtingere sine inuidia. videlicet qñ
dolor h̄mōi iō est. qz tale bonū euenit ad
damnū alterius bone p̄sone. aut populū
qui nō demeruit. vt si malus hō. habeat
p̄tatem grandē. p̄ quam mala faciat/pōt
haberi tristitia. p̄ eo q̄ talē habet p̄tatem.
¶ Quarto dolor ille de bono alteri⁹ acci-
dit et volūrate deliberata et certa scientia.
sine cā bona. et hec est semp̄ pctm̄ mortale.
¶ Per hoc bñ possum⁹ scire qñ detractō
est mortale pctm̄. aut nō. Detractōez dico
de altero male dicere p̄ odiū vel inuidiam.
Quia maledicere de alio. p̄ sine bono/ ad
cauendū ne faciat malū. aut p̄ eius corre-
ctōe. aut cā officij facere vel dare testimo-
niū veritati. nō est pctm̄. si alia malivolū-
tas nō admisceat̄. Et si hoc fit solū pro fa-
cilitate loq̄ndi. sicut sepe p̄tingit. et malū
qd̄ d̄r/ nō cedit ad magnū dānū alterius/
vel fame ipsi⁹/pctm̄ est veniale. S3 tamē
dānū posset esse tale/ q̄ facilitas loq̄ndi n̄
excusaret. Quia cauēda est leuitas dicēdi
qñ ad damnū grāde alterius cedit. ¶ Lō
formiter videre possum⁹ qñ deridere alte-
rū aut maledicere. pctm̄ est mortale. aut n̄

fm̄ malū qd̄ inde venit et intentōem faci-
entis/ et irā quā alter inde suscipit. aut po-
test recipere verisimiliter. aut ratōnabiliter

Consideratio octa- ua. Quando ira est peccatū et quale.

Ira de se est mortale peccatū. quia
ira est desiderij vindicte et male vo-
lendi alteri/ quod est charitati p̄tra-
rium. Tunc sicut in p̄habitis ita et
hic debz p̄siderari/ qz qñqz ira accidit per
bonā cām et ad bonū finē. qd̄ fit/ qñ quis
irascitur p̄ter vicia/ nō autē cōtra p̄sonā.
Et sic etiā irasci debem⁹ cōtra p̄pria vicia
et cōtra aliena quilibz iuxta se et fm̄ statū
suum. sicut iudices q̄ debent punire ma-
los de suis malefactis. Et qlibet tēpe et lo-
co debet se opponere aduersus mala q̄ vi-
det fieri/ siue p̄ p̄ces siue p̄ bonas exhor-
tatōnes. aut p̄ silēs modos. ¶ Ira aliqñ
non est nisi pua aut nulla affectō amoris
erga aliū. vti qñ nō desiderat̄ ei nec bonū
nec malū/ et est hic defectus aut diminutiō
charitatis. Nec est pctm̄ mortale nisi qñ
prim⁹ videt̄ i extrema necitate. qz tūc ad-
iuuād⁹ ē sub pena mortal̄ pcti si fieri pōt.
¶ Quāz ira nō accidit nisi ex p̄plexiōe na-
turali/ sic hoīes antiq̄ et melancolici/ sunt
de sua natura iracūdi/ et ira tal̄ nō ē pctm̄.
¶ Ira qñqz venit p̄ subitū motū et ip̄fectā
deliberatōez nō est nisi veniale pctm̄. S3
si venit p̄ p̄sensioez p̄fectā/ pctm̄ erit mor-
tale. ¶ Nichilomin⁹ ira nō dicit̄ qñz deside-
riū vindicte/ s3 est qdā impatiētia de facto
alteri⁹/ absqz hoc qd̄ desideret̄ ei malū. hoc
nō est p̄prie ira/ nec ē mortale pctm̄/ si ipa-
tiētia nō sit talis q̄ ex toto ip̄ediat rōez et
op̄atōez alioz bonoz. ¶ Alteri⁹ p̄siderā-
dū est/ qz bñ p̄t desiderari q̄ malefactū al-
teri⁹ puniat̄ p̄ iusticiā et p̄ iudices ad h̄ or-
dinatos/ et ad finē qz q̄s gaudeat iure suo
et hoc nō est peccatū/ tm̄ se nō admisceat
malivolūtas/ hoc est qz nō plus desidere-
tur damnū alteri⁹/ q̄s recuperare iura sua.
¶ Et fm̄ hoc qd̄ dictū est/ iudicari p̄t/ qñ mā-
nari vel vilipēdere alterū p̄ iram/ est pctm̄
mortale/ aut non/ fm̄ scz qz p̄ talia facta/
recipit̄ vindicta/ et nocet proximo. ¶ Eti-
am quo modo maledicere alteri p̄ delibe-
ratōem imprecando et optando ei malū
grande/ est peccatū. Et quo modo etiā
blasphemare/ despiciere/ ac denegare de-
um/ et sanctos et sanctas eius/ causa ire

sue/est blasphemia ⁊ villanū mortale peccatū. si psona tunc scit aut scire debet hoc quod dicit ⁊ facit. De iuramentis dices in sequentibus.

A Consi. IX. Quando

acedia est peccatum. et quale.

Acedia ex se nō est mortale peccatū. quia nō dicit nisi tedium boni spūalis. sicq; nō est nisi diminutio feruoris charitatis.

Si tediū hoc est de bono spūali laborioso/tūc est naturale. Natura enī refugit laborē. ⁊ hoc nō est peccatū. quia mortū iste nō est in nostra potestate. Est cōsentit tali motui/adhuc nō est nisi veniale pctm. Pro generali quippe regula tene q; sensus ad id quod solūmodo est veniale peccatū. nō est nisi veniale peccatū. Sed si tediū est tale q; p ipm omittit fieri hoc. ad quod q; tenet p preceptū. clarū est q; ibi est mortale peccatū. Aut si tediū est tale q; displiceat etiā viuere. ac per hoc cadat quis in desperatōem sicut faciūt hi q; seipos occidūt. peccatū est mortale. Penes hoc considerari pōt quādo acedia dicitur horas ⁊ audiēdi missam/ pctm est mortale aut nō. Quia si quis tenet dicere aliquid p preceptū aut p votū ⁊ p acediā omittit/peccatū est mortale. Si tñ pars dimittit vel omittit parua. vel si fiant aliqui leues defectus/p hoc q; nō bñ attendit. non oportet dicere q; semp sit mortale peccatū. Et q;uis bonū sit attendere. tamē si q; de certo pposito non impedit se ab attendēdo. faciēdo aliquid qd totalit̄ auferat intentōem/ siue hoc fiat p cogitatōem/ siue p opus. nō oportet reincipere. nec est mortale peccatū q;uis alio cogitatur. Sed si p certā deliberatōem in dicendo horas/ q; pcepit se impediri ab attendēdo ⁊ ita vult remanere. ita se impediri/ cogitur reincipere. quia sic soluēdo nō q̄tatur quis. q̄ppe quia tollit bonū propositum qd in principio habebat ad seruiendum deo. Est q; sciendū q; quelibet psona xp̄iana/ de ratōnabili etate/ debz audire missam dñicis diebus ⁊ festis preceptis nisi habeat excusatōem ratōnabilem. fm ordinatiōem et consuetudinē patrie. vbi ipsa est ⁊ quam plati volunt ⁊ ordinant/ ⁊ sufferūt vel permittūt.

Consi. X Quando

Auaricia est peccatū ⁊ quale. Auaricia est inordinatus appetitus habēdi aliqd. Et fit hoc quādoq; in retinendo. quādoq; in adq̄rendo. quādoq; in desiderādo.

Aliquid desiderat quinq; modis. Primo bonū alterius. ⁊ taliter q; auferretur si fieri possz. ⁊ ibi est pctm mortale q; est furtū cogitatōis. Secundo desideratur aliqd illicitū. p certam sciam ⁊ deliberatōem plectā. vti scz aliquis nō dignus desiderat prepositurā. aut esse iudex. de q; sentit aut sentire debet q; ad hoc est indignus. ⁊ ibi est mortale peccatū. Tertio potest appeti bonū alteri⁹ vel res nō licita/ p voluntatē nō absolutā. sed sub cōditione exp̄ssa vel intellecta. vti dicendo/ vel lem hoc vel hoc/ si possem habere absq; offensione dei/ aut sine damno alteri⁹. vel si essem dignus. Et hic nō est peccatū vel est veniale peccatū. Nec oportet q; semp cogitet conditio. sufficit q; subintelligatur. Est etiā intelligendū q; p tales op̄ratōes aut desideria/ non omittat fieri hoc q; q; facere tenet de bonis alibi. ⁊ ne generent in corde mali motus. q; postea auferri nō possint. sicut cōtingit in isto peccato auaricie. ⁊ plus in peccato luxurie. q; i talia su potest esse mortale peccatū. Quarto desiderat res nō necessarie ⁊ supfluitates p desiderū nimis ardens. ⁊ tale q; mens impedit totaliter ad cogitādū de ppria salute. ⁊ ibi est cupidus vel sollicitudo pessima/ q; est in euangelio phibita. ⁊ est pctm mortale. Quinto desiderat p amorem nimis magnū nec tamē talem q; q; vellet offendere vel omittere ad cogitandū de ppria salute ⁊ ibi ē pctm veniale. Et potest amor sic esse tempatus/ q; nō erit peccatū immo meritū fm bonū finem intentū.

Auaricia in adq̄rendo est multis modis. Adq̄ritur enī aliquādo p iniusticias ⁊ fraudes ⁊ vias illicitas ⁊ ibi est peccatū mortale. quādo ars qua adq̄ritur/ est peccatū mortale. sicuti in piurando. aut transgrediēdo mandata dei. sicuti est de stultis mulierculis. vti est de vsurarijs. et falsis mercatorib; q; mentiūtur. ⁊ iurant suas merces alias esse q; sint. vti in ludis prohibitis. Quēadmodū etiā qm omittit fieri debitū dieb; dñicis/ de audiēdo missā/

pro mercādo: nisi aliud excuset. vti eē po-
test in aliq̄bus casibz. **A**dquiratur aliq̄n
p̄ media que nō sunt nisi venialia pecca-
ta. vt p̄ verba occid̄ia ⁊ iocosa ⁊ mendacia
ad risum dominos puocātia. et potest eē
ibi sepius veniale dūratat peccatū. Et si
aliqui facerēt sicut fistulatores aut iocu-
latores aut sicut qui similia exercēt/ ad lu-
crandū vite necessaria quia aliā artē non
sciunt: nō auderem dicere q̄ essent extra
statum salutis. Quia domini/ ad auferē-
dum eorū melancolias que eis sup̄veni-
unt occasiōe magni oneris quod portāt
capiūt inde solaciū ⁊ deductiōem in talibz
rebus ⁊ aliquādo etiā p̄pls. **H**ic posset
audacter sermo fieri de mercātis q̄n pec-
caf in eis ⁊ quādo nō ⁊ de modis cōmittē-
di vsuras. sed causa breuitatis trāseo illa
faciliter/ ad p̄ns. **A**uaricia est in reti-
nendo. q̄ si retinet alienū sciētē ⁊ contra
placitū eius cui⁹ res illa est. taliter q̄ si ip-
se sciēt/ non sibi placeret/ ⁊ nō habet vo-
luntas restituendi tpe ⁊ loco. Sed si res
talis est ⁊ istiusmodi hoīs/ q̄ certā habeo
confidentia q̄ ille cui⁹ res est/ nō haberet
displicentia q̄ ego haberē. ⁊ me cum illa
iuuare. **V**el q̄ ad p̄ns nō habeo cōmodi-
tatē restituendi sine aggrauatiōe magna
⁊ alter de hoc nō damnificat granditer. et
habeo voluntatē restituendi tpe ⁊ loco. ibi
nō est in retinendo pctm̄ mortale. **S**e-
cundo retineri potest id q̄d necessariū est
pro se ⁊ pro suis fm̄ q̄ requirit ad statum ⁊
dignitatē ⁊ alia que iuste exercēt ⁊ habē-
tur. ⁊ hic nō est peccatū. **T**ertio retinet
sup̄flua ⁊ que nihil proficiūt ad necessita-
tem ⁊ ad statū hoīs/ ⁊ ibi sepe est peccatū
mortale ⁊ specialitē quādo hoc fit p̄ ardēs
desideriū hūdi vel adq̄rēdi/ q̄d satiari nō
potest. Et hui⁹ signū est q̄ plus eligit q̄
res putrescat ⁊ vastet/ q̄s q̄ tradat ad vsuz
⁊ fructū. Sed tamē amor retinendi talia
nō necessaria potest eē ita puus. q̄ nō erit
nisi peccatū veniale. Et specialiter si tūc
nō occurrat vel cōpareat paup̄ q̄ sit in pi-
culo mortis/ nisi ei succurrat. q̄ tūc tenet
aliquis iuuare primū tam de sup̄fluis q̄s
de his que sunt necessaria ad statū. nō au-
tem de his que sunt necessaria simplicitē
ad victū. quia melius debeo me amare et
vitā meā q̄s alteri⁹. Et ibi data est general
regula/ q̄n dari debz elemosina sub pena
peccati mortalis. tūc scz/ quādo videt ali

us in piculo mortis/ nec videt quō ei suc-
currat p̄ aliū. Tunc enī tenet quis occur-
rere sub pena peccati mortalis/ si facere po-
test sine piculo tali in quo alter est/ quod
nominatē extreme necessitatis:

Consideratio. XI

Quando gula est peccatū et quale.

Gula est desiderū aut appetit⁹
deordinatus. in manducando
Et est de se veniale. Et p̄t eue-
nire quinqz modis. Aliq̄n ap-
petitus est solū ex natura. quādo natura-
liter desiderat manducare ⁊ bibere. q̄n fa-
mes aut sitis habet. et in hoc nō est pctm̄
nec in delectatiōe que naturalitē est in mā-
ducādo. quia hoc non est in nostra. ptate
Secōdo vltra desiderū hoc/ iungit q̄n
desiderū voluntariū ⁊ placentia in dele-
ctatiōe. ⁊ ibi est peccatū veniale. **T**ertio
quādo fit transgressio alicui⁹ mandatoꝝ
dei vel ecclesie. sicut ieiunioꝝ statutoꝝ/ p̄
gulam sine causa rationabili. Quā t̄m p̄so-
na graditē se grauarer in ieiunādo scz vel
p̄pter ei⁹ senectutē/ vel infirmitatē/ aut ni-
miā inuētutē/ aut propter laborē q̄ est ei
vtilis ⁊ necessari⁹ vel q̄ nō habz vñ pasca-
tur vna vice. aut q̄ haber infantē quem
lactat ⁊ nutrit. In casibz istis ⁊ similibus
nō tenet p̄sona ieiunare. imo peccaret ali-
quādo si ieiunaret. quia aliq̄n grauarz na-
turā suā ⁊ cōplexionē nimis. **Q**uarto
quādo tale placitū habet in manducādo
q̄ preponit diuino amori. hoc est dictuz
q̄ pot⁹ fieret trāsgressio mandatoꝝ dei/
q̄s q̄ abstineret a manducādo. ⁊ ibi eē pec-
catū mortale. sicut si aliquis propter suū
gulosum māducare. vult rape alienū. aut
nō vult ire ad ecclesiā quādo ad hoc tene-
tur aut q̄n sciētē omittit facere aliquod
mādatoꝝ dei/ p̄pter nimia suā repletiōem
aut inebriatiōem. **E**t hic scit q̄n ebrie-
tas est pctm̄ ⁊ q̄n nō. Quia si q̄s cadit in
ebrietatē fortuitu. p̄ potatiōez maiorē q̄s
sit rationale/ vel fortius vinū q̄s putauit.
peccatū est veniale. Si autē p̄sona bene
pcipit ⁊ vidit ⁊ scit malū quod accidit ex
inebriatiōe/ ⁊ nihilomin⁹ p̄ gulositatem
inebriat se sciētē/ ipse peccat mortaliter.
Et similiter facit ille q̄ aliū p̄ maliciā ine-
briat. aut p̄ inebriati malo scz vel ad deci-
piendū vel ad infamādū. **E**st q̄s conside-
rādum q̄ si p̄sona tenet p̄ votū aut p̄ gene-

De cognitiōe peccatorū

rale preceptū ecclesie. aut p penitentiā / ie iunare. et accidit sibi vnū aliq̄ de supra memoratis impedimētis / p que grauaretur / bonū est q̄ petat consiliū de non ieiunando a suo plato. vel ad min⁹ a suo curato. aut p̄fessore. si cōpetenter fieri pōt z requiri ad habendā maiorē securitatē.

Consideratio. XII

Quando luxuria est peccatū et quale.

Luxuria de se est cōtra mādātū dei. Et fit multis modis Quia aliq̄ndo nō est nisi in p̄io motu cogitatiois. z ibi est pctm̄ veniale. qz consensus nō est p̄fect⁹. **S**cōdo p̄t haberi cōsensus ad delectatōez q̄ est in ope luxurie qd̄ esset pctm̄ mortale. z ibi ē pctm̄ mortale. Et silr̄ accidit in alijs peccatis. vti aliq̄s possit tantū delectari i cogitādo quō su⁹ inimicus haberet magnū dolorē aut infortuniū / q̄ peccaret mortaliter posito q̄ hoc maleficiū nō vellet face re suo inimico. Silr̄ persona p̄t cogitare de delectatōe quā habet illi q̄ peccant i luxuriā z in hoc habere bñ placitū p̄ delibēratōem p̄fectā / q̄ peccabit mortalit̄ posito q̄ nolit tale op⁹ facere. Aliū esset si q̄s acciper delectatōem in his q̄ de se nō sunt nisi veniale pctm̄. qz p̄sensus in pctm̄ veniale / nō est nisi veniale pctm̄. **T**ertio potest haberi cōsensus ad opus carnale / extra matrimoniū. z ibi est semp peccatū mortale. **Q**uarto aliq̄n nō solū tenetur mala volūtas in corde. imo etiā nutrit ip̄sa a foris invidendor loq̄ndo vel tangendo se vel aliā p̄sonam. z ibi sp̄ est mortale pctm̄. sicuti volūtas ex qua seq̄t opus. est pctm̄ mortale. **E**cce videtis quot peccata mortalia sūt sepe / quādo tenet mala volūtas / z specialit̄ in choreis z in alijs iocunditatib⁹ seculi. Aliū dicēdū foret si nō habeaſ mala volūtas ab intus. qz videre pulcritudinē mulier⁹ / fieri potest sine peccato. vel q̄ nō erit nisi pctm̄ curiositatis. **D**ebet etiā cauere p̄sona. sciam dico / q̄ n̄ det causam peccādi alteri p̄ visum. aut trāsītū suū. aut sermonē. aut tactū. qz ibi cēt pctm̄. posito q̄ nō vellet peccare carnalit̄ quia etiā cauere dñt picula que eueniūt p̄ malos motus / q̄ inde exurgūt. **Q**uinto cogitari p̄t de pctō carnis ad cōfitendum vel ad cauendū. vel solū p̄ cōditionē. dicēdo si nō esset p̄tra mādātū dei / talis res fi

eret aut talis. z ibi sepe nō est pctm̄. vel n̄ est nisi veniale. **S**z tñ q̄ caueat mal⁹ consensus p̄tra mādātū dei. z q̄ talis cogitatio nō inflāmet senim⁹. **D**e hoc pctō scripsi diffusius alibi in vno tractatulo nominato speculū anime

Consideratio XIII

De mendacio z quale peccatum est.

Mentiri ad dānum magnū alteri⁹ est peccatū mortale. Mentiri per iocū aut ad vtilitatē suā vel alterius / sine dāno alteri⁹ est pctm̄ veniale. **E**t sciendū q̄ bñ pōt celari aliqua veritas sine mēdacio et sine pctō. **S**z tñ om̄e mendaciū / est malum z pctm̄. qz fit abusus loq̄le q̄ ordinata ē ad hoc manifestandū qd̄ est in corde. z p̄cipaliter p̄pter hoc. qz si dareſ licētia mētiēdi sine pctō / destrueret tota fiducia societatis q̄ est inter hoies. qz nescireſ qñ veritas diceret z qñ nō exq̄ mētiri possit licite in aliq̄ casu. Quātū ad opa bñ pōt fieri aliq̄d ad aliā intēroez q̄s ad eā ad quā accipiūt vidētes / ad celādū se in certis casib⁹. sicut faciūt q̄ insidias aprāt z faciūt i bell

Consideratio XIII

De iurādoz quando est mortale.

Iurare falsum sciēter. in oī casu est pctm̄ mortale. siue i reb⁹ serijs. siue in iocis **S**z si p̄ inaduertentiā aut facilitatē loq̄ndi peierat / p̄t esse veniale pctm̄. quāq̄s mala cōsuetudo nō excuset eos q̄ p̄ ip̄am piurant **I**bi vides q̄s grāde malū est assuescere se iurationib⁹. **E**t accipit iuramētū ad intētionē ei⁹ cui fit. z fm̄ vsū cōem intelligēdi qz q̄ arte iurat falsum. arte periurat. **E**t qñtū ad iuramētū de futuris / p̄sona statū piurat tūc cū h̄z volūtatē firmā / nō implēdi. vel quia nō complet de facto.

Consideratio XV

De correctōe fraterna.

Nos tenemur sub pena mortalis pcti / corrigere bonis sermonib⁹ vel aliter / nostrū p̄imum qñ scit q̄ malefacit. z certū tenet q̄ p̄ illaz correctōez q̄ ei fiet ipse se cōtinebit. z alit̄ nō. **S**z si estimat q̄ nihil p̄ficiat. z q̄ forte peius faceret vel p̄sequeret vel odiret is q̄ talē instrueret. tūc nō tenemur p̄imum corrigere. nisi sim⁹ iudices. vel p̄blica officia

habentes. qz esto q malefactor irascatur. aut nō. ipe est puniendus. nisi esset q forsi tan propter hoc/ maius malū adueniret reipublice et bono cōmuni. Et intelligit etiā hoc. qn̄ publica sunt peccata

Consideratio XVI

Quā facere cōtra cōscientiam/ est peccatū mortale aut non.

Quicunqz psona que firmā habet cōscientiā de aliqz q sit peccatū mortale. et in illa cōscientiā ipsa hoc facit/ peccat mortaliter/ quantū cūqz res illa sit nō mala. S; tales false cōscientiā sepe refutari debent. et auferri ad iudiciū magis sapientiū. Et est intelligēdum quod dicitur/ de cōscientiā firma. qz ppter quasidā faciles dubitatōnes que habentur et q̄s nō est facile auferre qn̄z/ nō oportet q hoc qd dicitur est/ habeat locū. ex q̄ habet fortior cōscientiā ad contrarium.

Consideratio XVII

Quō de duobz malis/ min⁹ est eligēdum.

Quotienscūqz p suū factū aliqz cadit in tales laqueos/ q effugere nō potest absqz peccando. tūc debet omittere et cauere/ ne faciat id qd de se est peius. Quēadmodū siqz iurasset occidere aliū. ipse debz nō tenere suū iuramentū. et nō occidere aliū. Et similiter dico de omnibus iuratiōibus et de omnibz minis. pmissiōibz et votis p que peius fieret ea seruando q̄ omittēdo propter supuenientes casus fortuitos. vlt quia facte sunt stulte et improvide.

Consideratio XVIII

Quādo ignorātia est peccatū et quomō. Ignorātia accidere p̄t/ aut p negligentiā non volendi apponere laborē ad sciendū id qd debet sciri. aut ad finē q liberi⁹ peccet et iocundi⁹. Et iste ignorātie nō excusant peccatū. imo aliqñ graui⁹ efficiūt. Alia ignorātia qn̄ q̄s fecit suā diligentiā fm statū suū et suū intellectū ad sciendum id qd sciendū erat/ et tñ nō scit totū hoc qd expedit sciri ad suū statū. Et talis ignorātia/ excusat ex toto peccatū. sicut ignorātia facti. Si aliqz putaret māducare pisces in sexta feria/ et danē ei carnes in similitudine pisciū. talis māducādo nō peccat. nisi aliter sciat. Et sicut in pluribz casibus. qz

ignorātia de se nunq̄ est peccatū. s; negligentia et p̄cept⁹ sciēdi/ facit peccatū.

Consideratio XIX

De confessione multa documenta.

Res tenemur cōfiteri postq̄ peccauim⁹ mortaliter/ tantūmō in casibus que sequūt. Videlicet vna vice in paschate. ppter ordinatōem ecclesie. Secōdo quādo recipi debet sacramentū eucharistie. et fm quosdā omnia sacramēta. baptismo excepto. Tertio quādo quis est in periculo mortis fm verisimilē cōiecturā et humanā dubitatōnē. sicut in piculo grauis infirmitas. aut belli aut maris Quarto qn̄ habet cōfessor qui absoluere p̄t de peccatis. et putat siue credit q nunq̄ habebit. nisi forte nūc vt accidere p̄t in casibz prelatiis reseruatis. Quinto qn̄ firmā hz q̄s consciāz quā nō deponit q debet cōfiteri. Et est hoc intelligendū qn̄ haberi p̄t presbyter talis q possit absoluere. et qui nō sit qui cōfessionē reuelet. nechorref confitēte sibi ad malum faciendū. Quia in tali casu fieri debz acti nō habere tal sacerdos. etiā si eēt ipe p̄prius curatus. Et q̄uis materia ista de confessione sit bene utilis ad diu tractādū. tamē ego breuiter trāseo/ dicēdo de ea que sequūtur. **P**riō de pctō veniali nemo tenet cōfiteri. q̄uis sit bñ factū et pfectio. Et similr dico de circūstantiis et cōditōibus/ q̄ de se nō sunt pctā mortalia. **T**re celari d; pctm̄ alteri⁹ in confessione/ sicut confitēs vellent q celaret suū pctm̄. et nō debet obediri cōfessori q hoc vellent inq̄rere. et spēaliter si nō sciret bñ q cōfessor vellent proficere alteri et nullo modo nocere. sic fit qn̄qz ad trabendū aliū a suo pctō singulariter extra confessionē. nisi forte i casu quo p̄priū pctm̄ dici nō posset p̄bitero cuiuscūqz/ sine accusando. **T**re q nō hz cōtritiōnē. hoc est ppositū et desideriū abstinēdi a pctō. talis nō absoluit. et debet postea integre cōfiteri. et etiā de ista fictiōe. se simulasse scz quasi habuerit bonā contritiōnē. Et fm aliqz sufficit q nō habeat p̄sens volūtas peccādi. **T**re bonū est breuem facere cōfessionē/ sine faciēdo longū p̄cessum et sine dicēdo longā q̄si fabulam Sufficit q cōfessor sufficiēter intelligat hoc q cōfites fecit. et q omittat id qd ad grauitatē pcti non p̄tinet. Et spēalr bi q

De cognitiōe peccatorū

sepe confitētur. aduisare debent hoc de q̄ hñt spēaliter cōsciaz z hoc ip̄m dicere et residuū ī generali z breuiter. nisi forte aliter fieret/ ad hñdum consiliū aut consolationē. **I**te cōiūgit q̄ aliq̄s ignorat de aliq̄b factis. Utz faciat vel non. nec etiā scit vtrum mortaliter peccet aut non. et in tali casu/ potest confiteri sub conditiōe dicendo. Ego dubito de tali factō aut de mō facti z de intentōe/ pro q̄nto ego peccauī ego p̄fiteor. qz in cōfessione mentiri nemo debet. nec affirmare hoc de q̄ est dubiū. Tñ bonū est z securū de talibz penitere/ ac si quis cert⁹ esset. **I**te si q̄s sentit se p̄ frequēter cōfiteri q̄ minorē ex hoc habeat deuotiōem/ occasiōe cōsueiudis/ talis debet abstinere ad aliq̄d tps. Et siliter dico de recipiēdo sacramēta corporis dñi nostri Jesu xpi. S3 q̄ se sentit p̄ficere ex h̄ magis z magis/ z habere maiorē cōscientie pacē/ p̄t om̄i die confiteri z omni die cōicāre. **I**te nemo p̄sumere debz q̄ possit aut sciat se ponere in statu talē p̄ diligētiā cōfessionū/ quin sp̄ inueniat de puluere defectuū venialiū. qz in ipsamet cōfessione peccat venialit̄. Itaqz in vacuū talis fatigaret se/ q̄ nimis vellet de talibz defectibus confiteri/ z circa eos imorari. Quia etiā q̄rat hō multis alijs modis q̄s per cōfessionē. vñ est dicere pater noster aut p̄cutere pectus suum.

S Consideratio xx

De peccis que fiūt in mercantijs.
A mercantijs cauēri debēt alique conditiōes specialit̄. Videlicet q̄ nihil iure ab aliq̄/ nisi qd̄ teneat. z nisi teneatur. qz aliter piurat z peccat mortalit̄ qui sciēt facit. Et est hoc dura res p̄ nostris mercatoribz de frācia. **I**te q̄ vitet mēdaciū (et specialit̄ ad damnū alteri⁹) in laudādo suas merces multo plus q̄ iudicent̄ esse laudāde. Itē si in mercibz siue venalibz sunt magni defect⁹ q̄ sciri non possunt aut p̄cipi/ siue recipiēdo siue tangēdo/ nō debēt celari. nec vendi debēt ac si p̄dictos defectus nō haberēt. Aliter enī fieret deceptiō alterius/ grādis z aliter q̄ q̄s rōnabiliter vellet q̄ sibi fieret. **I**te q̄ pro mercantijs suis q̄s non p̄dat seruitiū dei ad qd̄ tenet per preceptū dei aut ecclie. z spēaliter fm̄ patrie p̄suetudinē in q̄ est. z quā plati sciunt z sustinent. **I**te q̄ custodiāt bona

fides fm̄ q̄ merces constituerit z pro q̄nto vēdi possint. saluo sufficiētī lucro fm̄ labores factos z fm̄ tēpus qd̄ currit. Et q̄ p̄pter simplicitatē alteri⁹ aut bonā fidem/ nō fiat ei peius. **I**te q̄ nō vendat car⁹ ad credulitatē q̄s ad argētū. Nisi forte haberef̄ damnū magnū in nō habendo argētum. Et in casu isto z in om̄ibz similibus debet homo suā examinare cōsciaz. Quia si iudicat q̄ plus diligeret suam pecuniā vel etiā minorē. q̄s expectare z plus habere/ p̄pter damnū qd̄ recipiet. ego teneo/ q̄ rōnabiliter p̄t vendere carius/ fm̄ damnū quod scit aut intelligit se habiturum. Propter qd̄ in multis casibz sciri potest/ quando erga deū fit vsura z quando nō. quia intentio est que facit peccm̄ erga deū quicqd̄ sit de iudicio ad homines. Propterea si quis carius vendat ad credulitatē siue expectantiā/ z p̄pter hāc causam/ nō vellet statim solui/ vsura est. **I**tem ad cauēdū piuratōes z mendacia z alia peccā/ ego consulo. seruari cōsuetudinē quorundā bonoz z fidelīū mercatorū hoc est. nō sūp̄ferre suas merces. s3 eas vendere ad vñū verbū. Et quādo videbit̄ hec cōsuetudo/ citius z breuius emet. z fiet placitum deo.

Consideratio XXI

De bona fidei nostre credulitate.

Quilibet homo q̄ habet rōnē et discretiōnem/ debet p̄ exp̄sum credere articulos nostre fidei. z veritates q̄ ei cōiter p̄dicant̄ et annūcian̄tur. tam p̄sum scētē ecclie. vñ est in colendo festa z p̄ auctores approbatos z p̄ suū curatū. Sicuti est q̄ est vnus solus deus in tribz p̄sonis. qui om̄ia creauit. z q̄ habz iustū z sapiēs regimē totius mūdi. Et cōformiter de alijs articulis et veritatibus. Hec debēt s̄mplices hoines magnas facere inq̄sitiōes de talibz veritatibus. sed eas credere humiliter. qz pessima supbia est nō velle intellectū suū summittere ad credendū z se inclinādū/ in id quod deus p̄cepit. **C**ōtra hoc faciūt illi q̄ murmurāt de hoc q̄ deus facit vni z nō alteri. ac si sit iniustus. aut nesciat qd̄ faciat. **C**ōtra hoc faciūt for̄ilegi z for̄ilege. Et si eueniat q̄ inimicus tibi afferat/ mittat tibi fantasias z cogitatōes contra aliquas veritates fidei. et tu sentis q̄ eas repellere nō potes. nō repues z cōtemne

ead. tantū cura q̄ bonū habeas desiderū
et voluntatē credendi id quod credendū
est et fm̄ q̄ teneris. Et ista bona volūtas
reputat tibi p̄ facto. et erit tibi merito-
ria. Nec hoc dico quin etiā rogare debe-
as deū/ q̄ libereris de tali tentatōe. Et eri-
am habere cōsilia sapientū. Quāq̄ fre-
quēter nō sit aliud consiliū/ q̄ qd̄ dixi. si-
cuti alia vice plani⁹ scripsi de tentatōnib⁹
blasphemie Et sicut fuit dictū sancto An-
thonio qui aliquādo posuerat se ad pen-
sanda diuina iudicia: quō vnus est bon⁹
alius est malus. quō tot et tanta est quāti-
tas dānandoz respectu saluandoz. Et
similiter de alijs iudicijs dei. Et tūc dictū
fuit ei Anthoni anthoni de te cogita. et de
um dimitte cōuenire cum suis creaturis.
Satis enī sapiens bon⁹ et potens est/ ad
faciendū id qd̄ faciendū est. etiā absq̄ hoc
q̄ tu doceas eū. aut introeas secreta eius.
Sicuti ei dicebat. fac bñ et bene habebis

Consideratio XXII

De excōicatioe et de remedio eius

Quilibet p̄sona/ que sciēt se p̄
mittit excōicare/ et nō apponit
q̄ cito potest remediū p̄ sua ab-
solutōe. ipsa peccat mortaliter
pro cōtemptu sui plati. et cū hoc pdit bo-
na que fiūt in sancta ecclia/ qd̄ est pditio
horribilis. Et est hoc intelligendū vsq̄
peniteat et confiteat. et habeat suā absolu-
tionē ad min⁹ a deo. Quod tūc fit. Iq̄ q̄s
ab ecclesia excōicatus est. nec potest cōue-
nienter apponere remediū ad habēdā su-
am absolutōem. ita statim. et in clamat mi-
sericordiam a deo. Et tūc nō est expulsus
habendi p̄tem suā de bonis que fiūt in ec-
clesia sancta generaliter. q̄nq̄ adhuc non
debeat intrare ad officiū diuinū. nec alia
sibi prohibita facere. quousq̄ suam ab ec-
clesia habeat absolutōem. ¶ Et debet vi-
tari om̄is homo excōicatus ab ecclesia/ q̄
est noiātim excōicatus et denūciatus. et p̄
hoc scitur q̄ ip̄e est excōicatus. excepto in
quibusdam casib⁹. vti seruitoz p̄t seruire
dño suo excōicato. vti etiā potest eis fieri
sermo p̄ correctōne eoz. vti in casu extre-
me necessitatis. et sic de alijs casib⁹.

Consideratio XXIII

Quomodo sacerdos vitari debet ne mis-
sa eius audiat.

Vitari nō debz sacerdos in suis
missis aut alijs officijs. nisi sit
excōicatus p̄ suū nomē et talis
denūciatus. Alias quantūcūq̄
sit peccator et tenēs concubinas/ aut alia
faciens mala/ quia ex quo p̄ elati superio-
res in ecclesia dei/ hec sustinent/ nemo te-
nēt tales vitare. Et si sunt aliq̄ iura q̄ vi-
dent dicere eos vitandos/ illa sicut p̄mis-
sum est intelligenda sunt. Aut defecerūt
et nō tenent/ p̄ nō vsū. et ad peius cauedū
et ne homines frequēter eleuetur et faciliē
cōtra suos curatos/ propria auctoritate.
Tamē hic nihil affirmo et ex causa. De h
alibi largius scripsi:

Consideratio 24

Quod malū facit peccatū veniale et vnde

Quāuis peccatū venia (venit.
le nō auferat grām dei tū p̄ ip̄z
veniūt plura et magna damna.
propter quod cauendū est et ab-
stinendū ab eo fm̄ posse. Quia p̄ ip̄m ad-
quirī pena. et pdunt plura bona alia que
fieri possent. et grandia merita que lucrari
possent. et ruitur citius in pctā mortalia.
Et vere bonus filius/ non solum cauere
debet patrē suum prodēdo vel tradendo
offendere/ vnde pdat amorē patr̄. sed eti-
am custodit se et abstinēt se facere quicqd̄
non est ad placitū patr̄. Quāuis itaq̄
in plurib⁹ casib⁹ vti dictū est/ posset aliq̄
malum fieri absq̄ mortali pctō vel absq̄
pctō aliquo q̄ scz ad bonā intentōem. et
propter bonū finē fit. sicut dixi in deside-
rando laudē mundanā aut devolendo al-
teri malū tempale. nihilomin⁹ bon⁹ seru⁹
dei. plurimū immo plus dubitat et timet
decipi et defectū cōmittere in talib⁹ casib⁹
q̄ in illis que clare et manifeste sunt mala
et que bene fieri nō p̄nt. Scit enī inimic⁹
q̄ bonus dei seruus nūq̄ cōmitteret ali-
quod qd̄ sciret/ aut qd̄ in aperto claret
esse malū. et ideo conat̄ coopire malū sub
ymbra et similitudine boni. Hortat enim
q̄nq̄ q̄rere falsam laudē sub ymbra vitan-
di infamiā vel proficiendi alteri. Et inde
veniūt male iactantie. et vane excusatōes.
Conformiter in corrigendo aliū vel inq̄-
rendo. vel desiderādo malū alterius sicut
tetigi supius. ¶ Ecce in cōclusionē vide-
tis q̄ nihil est securitatis in hac vita. que
nō est nisi tentatio Propterea hūiliare de

De cognitiōe peccatorū

benus nos in timore tpto cum spe sub dei nostri boni patris gubernamiet expectare q̄ semp̄ erim⁹ in tentatōe vsq̄ ad vltimā mortis horā. sicut affirmat sc̄tā scriptura. Et sanct⁹ Anton⁹ hoc dicit. ⁊ nos videm⁹ ad oculū q̄libet die. Et hec est sufficiens causa tenēdi nos q̄ die i custodia nostri. in vero timore ⁊ hūilitate. sicut a p̄tūi suā sententiā qualibet expectates hora ⁊ nō sciūt qualis futura sit. vel qualis sit. in iudicio domini sui.

Consideratio xxv

et vltima. Generale exemplū declarās qd est peccatū mortale aut veniale.

H melius intelligendū omnez supra dictā materiā/ accipiam aiam nostrā/ compando eā per exemplū vni regine. ⁊ deū regi alicui/ spōso eius. ⁊ inimicū traditori regis. ⁊ tentatōes ad similitudinē nūcioꝝ. **P**ono ergo q̄ regina frācie sit cū rege in camera sua sicut eius spōsa ⁊ amica singularis veniet aliq̄s gartio aut famul⁹ nūci⁹ missus ab regis inimico/ ad loquendū regie ad inducendū ⁊ inclinandū eā vt dimittat regē ⁊ se donet inimico eius. Sit pro exemplo rex anglie. Regia p̄t sex modis aut statib⁹ se habere erga nūciū q̄ querit eā de honestate. **P**rim⁹ stat⁹ ē talis. q̄ nec velit nec dignet̄ recipe talē nūciū q̄ eā req̄rit dehonozare nec audire vba ei⁹. nec recipere ip̄i⁹ dona. imo faciat turpē. malū et durū vultū ⁊ expellat eū foris domū suā ⁊ turpiter. **V**ah de te. ⁊ vah de tuo dño. fuge hinc fuge. in mala hora veneris. Et q̄ regina statū reuertat̄ ad regē suū sponsum ⁊ dicat magnā turpitudinē ⁊ iniuriā quā suus inimic⁹ req̄sierit ad faciendū ⁊ petat ab eo vindictā ⁊ de tāto teneat se regina p̄ p̄ius ad regē ⁊ firmi⁹ in eius amore. sp̄ req̄redo adiutorū ei⁹ cōtra tales infideles nūcios q̄s nec videre dignat̄. **S**cōs status p̄t esse q̄ regina nō refutabit statū/ audire talē nūciū q̄ forte appoztat ei dona ria ex pte hostis regis aut aliq̄s placētias habebit. tñ displicet eidē regine q̄ venit. ⁊ p̄diliget q̄ nō fierēt sibi tales p̄ntatōes seu dona. nec dicerēt tales nūciatōes. Et nō recipit eas ex toto. imo conat̄ tandē et nūciū refutare. **T**erti⁹ stat⁹ est q̄ regia libent̄ videbit talia penia ⁊ dona ⁊ audiet verba nūciū q̄ eā sollicitat ad inhonestā et

ad dimittendū suū sponsum regē. ⁊ p̄sentire suo hosti. q̄s nō veller assentire dco nuncio in hoc qd̄ ille ab ip̄a petit. nec ire de facto ad hostē regis. **S**c̄tū bene placet ei q̄ talia verba sint sibi dicta. ⁊ tenet colloquiū suū intra camerā in p̄ntia regis cū dicto nūcio. Nec curat ip̄a de recurrendo ad regē/ ad petendū adiutorū suū. cōtra tales infideles suasiones. **Q**uartus est quādo regina p̄ verba consentit et facit ⁊ conat̄ ad hoc q̄ faciat voluntatē regis anglie ⁊ recipit oona ⁊ bonū facit vultu nūcio eius ⁊ ex hoc incipit ex toto dimittere spōsum suū regē francie ⁊ dat seipsam hosti eius. **Q**uint⁹ status est q̄n regina nō est cōtēta solū cōcordasse ad id qd̄ ab ea rex anglie petit ⁊ recepisse suū nūciū cū bono vultu. sed etiā p̄git ip̄m q̄sitū spōte/ p̄pter odiū quod iā cōcepit cōtra suū spōsum. ⁊ malū amorē. ⁊ stultū. quē h̄z ad hostem. Que etiā nitit̄ facere eius voluntatē ⁊ vltronea req̄rit eū. sicut gartia effrons vel effrenis ⁊ stulta seia exposita. **S**ext⁹ status est q̄n regina taliter est fixa ⁊ traducta in talem statū sicut iā dixi q̄ p̄ quācūq̄ re que ei dici possit aut fieri/ ipsa tamen nō vult inde abstrahi nec p̄cussioib⁹ nec blādimētis fact⁹ sibi a suo spōso nec p̄ duriciā q̄scunq̄ rex anglie ei faciat in suo seruitio. nec p̄ verecūdia. nec minis. nec p̄ quācūq̄ re q̄ sibi posset accidere. imo est obstinata. **I**nter istos sex status/ prim⁹ est bonus ⁊ virtuosus ⁊ laude plen⁹. custodiens fidē regine ⁊ fidelitatē ⁊ amorē eius ⁊ p̄ hoc magis diligit regē ⁊ diligit ab eo. **I**n sc̄do/ regina custodit fidelitatē suā erga dñm suū/ sed in hoc deficit/ q̄ nō pellit foras ita statim/ ita dure nec ita turpit̄ p̄ dictū nūciū qui eā q̄rit ad dehonozatōz sicut ipsa deberet. ⁊ hoc est sepe pctm̄ veniale. **I**n tertio statu/ regina peccat grauiter cōtra dñm suū. q̄m in ei⁹ p̄ntia/ ipsa libēt̄ audit verba aduersarioꝝ ei⁹. ⁊ eorum accipit munera ⁊ recipit malas placētias. q̄s nō velit abscedere de facto cōsentiedo ad hñdū societate ad eos. Et in hoc sepe est mortale peccatū ⁊ pdit gratiā dñi sui. Quia nō dz ip̄a bñplacitū accipere nisi in ip̄o. nec se ponere ad piculum hñdi cōsensum ad opus. **I**n trib⁹ alijs statib⁹/ sp̄ pdit regina grām dñi sui ⁊ pei⁹ in q̄nto q̄ in q̄rto statu. ⁊ pei⁹ in sexto q̄ in q̄nto. Quia in tali casu/ regina ē in cor

rigibilis et occidenda vel ardenda sine remedio. **P**er hoc exemplū si volumus bene pensare/possimus melius videre in qualibet tentatione quod per dimum gratiam dei per mortalem peccatum et quoniam non. **S**cire enim debemus quod quilibet tentatio/nunciatur in inimici infernalis/que nos requirit ad eius sententiandum et ut anima nostra perdat et rumpat fidelitatem suam quam deo et domino suo debet et spolio. Et scimus quod anima resistit aut pro aut minus/ sed in hoc ipsa custodit melius aut per fidelitatem et gratiam amici sui. Et consideret diligenter iste modus in quilibet peccato. hinc se aut resistere se. aut sentire. et inueniet quilibet istorum sex statuum esse possibilis. **S**ciatis etiam quod tertius status est difficilior ad bene cognoscendum. per eo quod est inter duos status. **Q**ui unus est peccatum mortale. scilicet quod et alter non. **E**t est sciendum quod quoniam aliquid est prohibitum sub pena peccati mortalis/ et aliud non vult facere per exteriorem opus/ et nihilominus perfectum consensum habet in corde/ quod vellet tale opus facere si tempus pateret et locus aut non obesset verecundia/ talis peccat mortaliter. **E**t si non habet tale consensum perfectum. et nihilominus libenter memoratur diu in cogitando tale factum quod est prohibitum. et accipit complacitiam magnam et inordinatam. peccat etiam mortaliter sed tamen non ita grauiter sicut ante. **S**i autem opus aut factum tale sit/ quod non sit prohibitum sub pena mortalis peccati/ generaliter quemadmodum mulier aliquam maritatum possit cogitare de marito suo que est absens. et accipit complacitiam in memoria societatis eius. aut sicut aliquis cogitare possit ad cibum quem manducatur est in pradio et habet complacitiam sine tali peccato mortali. Quia complacitiam aut delectationem non est peccatum nisi in hoc quod est prohibitum aut quod de se trahit ad prohibita. **A**lteri consideranda in exemplo prius posito/ quod regia desiderare potest continue esse in amore regis domini sui. **E**t ideo ipsa odit omnia suo amori contraria. **A**ut ipsa non diligit eum. imo magis timet penam irae regis. et vellet quod non esset pater aut mortuus. ad finem quod alibi posset querere complacitiam suam. **I**n primo statu sunt boni/ que amant deum propter suam bonitatem. sicut boni filii sui patris. **I**n secundo statu sunt illi que solummodo per timorem damnationis abstinere a malefaciendo. et vellet deum non habere potestatem aut voluntatem eos puniendi etiam contra suam mandata facientes.

ExPLICIT tractatus precedens.

Tractatus eiusdem

de arte audiendi confessiones.

Et si virtus

quam assuefactio gignit/ certius quam ars operis/ non nihil tamen predestat artis traditione/ apud eos que non dum profecti sunt in virtute. **H**oc in arte quilibet perspicuum est. **E**t quoniam ars artium est regimen animarum/ profertur in confessionibus audiendis. **S**tudium quoddam generale consideratioes tradere breuiter et distincte. que esse proficias/ experientia doctrine cognouit. **I**nducit hoc agere me non mediocriter/ quod paucos hactenus repperi que profecti videntur et integre confessi fuerunt. causa existere in multis vel negligentia vel ignorantia confessorum.

Prima consideratio. **P**rouideat ante omnia confessor purus esse qui purgatis amabus inuigilat. **S**pem que sui laboris et proficiendi circa alios/ non in propria sed diuina virtute reponat. **N**eminerit iugiter. quoniam neque que plantat neque que rigat est aliquid. sed que incrementum dat tempus. **E**t quod nisi spiritus sanctus cordi assistit audiens/ in vanum laborat lingua loquens vel confessionem audiens. **O**ret igitur crebro/ prout sapiens de corporali medico consulit/ quatinus dirigat opus suum a deo ut eiusdem virtute roret et crescat.

Consideratio II

Collocet se confessor in arce seu specula rationis abstrahens semetipsum quantum potuerit ab homine exteriori tam in se quam in aliis. ut spiritum ambulet et non carne. ne forte illecebris formis corporum/ fiat ipse laqueus perditionis si biipsi. totus in animarum perspicua qualitate spiritualiter inuigilet. non attendens discretioem sexuum vel formarum. **A**lioquin quod ei periret si vniuersum mundum lucret. anime vero sue detrimentum patiat.

Consideratio III

Compleat erga quolibet sibi confiteri/ solliciti confessoris officium. nihil precipitaret aut in solo transcurso puolans. sed morositate purgati/ omnia plene exaians diuiciasque memorie que confiteris que dicenda imponenda ve fuerint ea diligenti repetitione reponens infigat. **Q**uipe eligibilius est paucos audire com